

Györbiró András Csaba, Partiumi Keresztény Egyetem

Külhoni családok a járvány idején

Bihar megyei fiatal magyar nők demográfiai
és kultúra-fogyasztási jellemzői

Betekintő

Bihar megyei vizsgálatunkat a Kopp Mária Intézettel együttműködve 2020 nyarán végeztük el. Néhány hónappal voltunk túl azon a társadalmi és sokunk számára egyéni sokkon is, amit az új típusú koronavírus elterjedése és az ennek nyomán bevezetett hatósági intézkedések, rendkívüli állapotok eredményeztek. A kutatás elkezdésekor gyakorlatilag kapcsolatunk sem volt a családomon kívül másokkal, a virtuális teret leszámítva és végig aggodalommal gondoltam arra, megvalósítható-e az adatfelvétel. Az, hogy ez megtörténhetett, egyrészt köszönhető az interjúalanyoknak, akik maradéktalanul betartották a szükséges óvintézkedéseket, hogy a kutatást a járványügyi szabályoknak megfelelően kivitelezhessük, senkit sem veszélyeztetve. Másrészt, a hatóságoknak, akik mindig mindenben rendelkezésünkre álltak. A Covid-19 járvány miatt a kutatásnak lett egy másodlagos tapasztalata is. Nem csak annak örültek a megkérdezettek láthatóan, sokszor kifejezve ezt, hogy érdeklődünk életükről, családjukról, hogy a figyelem fókuszába kerültek, de annak is, hogy ezekben a rendkívül bizonytalan, soha át nem élt időkben beszélgetni lehet másokkal egy ilyen fontos témáról. Többségükönél meghatározóvá vált az a perspektíva, hogy generációs távlatból nézve ez az időszak, bár kellemetlen, egy keserű epizód marad talán, de semmiképpen sem egy nemzedékeket megbénító, bélyegét tartósan az emberek életére rányomó tehertétel.

A mintánkat 18-35 év közötti Bihar megyei magyar nők alkották, akiket számos olyan témakörben kérdeztünk meg, melyek releváns információkat szolgáltatnak a családi állapot, a családdal kapcsolatos elképzelések, a gyermekvállalás, a migrációs tervek és a nyelvhasználat és kultúrafogyasztás területén. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a Bihar megyében élő magyarok a családi értékek tekintetében viszonylag konzervatívak, a házasság intézményének népszerűsége domináns és a gyermekvállalási kedv is relatív magas. Utóbbi esetén, ha a szándékok nagyarányban valósággá válhatnának, akkor a helyi magyar családok esetében elérhető lenne a reprodukciós ráta mértéke.

Bevezető

Bihar megye helye és szerepe kulcsfontosságú a romániai magyar lakosság vizsgálata esetében. Egyrészt a legnagyobb magyar lakossággal rendelkező megye, mely közvetlenül határos Magyarországgal, ennek következtében a mobilitással, analóg közvetítésű médiasugárzással és számos, ebből fakadó tényezővel mindig kivételt képezett a romániai magyarság összességén belül. Ugyancsak itt található a legtöbb olyan település, legyen az akár falu, község vagy város, melytől közvetlen út vezet valamely határátkelőig, valamint e megye

területe foglalja magába a történelmi Partium ma is többségében magyarok lakta részének jelentős hányadát is.

Jelen kutatási jelentés tartalmazza a 2020 nyara során végzett fókuszcsoporthoz tartozó interjúk és kérdőíves lekérdezés eredményeit, bemutatja a számszerű adatokat, valamint megvizsgál olyan összefüggéseket, statisztikai korrelációkat is, melyek fontos kölcsönhatásokra hívják fel a figyelmet. Ezek önmagukban nem elégségesek arra, hogy egyes jelenségek, preferenciák alakulásának ok-okozati

összefüggését, azonban éppen a fókuszcsoporthoz tartozók összességében adnak támpontot annak kapcsán, hogy

a régióban domináns demográfiai folyamatok dinamikáját mélyrehatóan megérthessük.

A kutatás elméleti háttere, szakmai előzményei

Romániában a rendszerváltás utáni első népszámlálásra 1992-ben, a legutóbbira 2011-ben került sor. Az adatok szerint ezen 19 év során csaknem 400 ezer fővel csökkent a magyarok száma az országban, a teljes magyar lakosság majdnem negyedével mérséklődött. Amennyiben a megyénkénti megoszlást részletesen vizsgáljuk, kiderül, hogy igen sok megyében, jellemzően Dél-Erdélyben, csak elszórtan maradtak magyar közösségek, sok esetben meglehetősen izoláltan, több megyében ráadásul számuk néhány ezerre csökkent, mint például Hunyad vagy Beszterce-Naszód esetében. Ráadásul az olyan, korábban szinte egybefüggő magyarlakta vidékek, mint a Nyugat-Partium is egyre inkább szigeteesednek, és azokban a megyékben is, ahol a magyarság legnagyobb számban, tömbben él, szintén megindult a peremrégiókban a magyarság arányának csökkenése (Dél-Kovácsna, Észak-Hargita). Miközben 1992-2011 között a román közösség lélekszáma 17,72%-kal csökkent, addig a magyarok aránya ugyanezen periódusban 24,46%-kal csökkent¹.

Kevésbé dokumentált, és empirikusan kevésbé megragadható jelenségre utal az, hogy Erdélyszerte egyre nagyobb aggodalom övezi a magyar közösség létszámának csökkenését, ugyanakkor a meglévő intézményi struktúrák fenntartásának és fejlődésének problémái kevésbé kerülnek szóba. Ezt elsősorban olyan személyektől lehet gyakran hallani, akik hivatása jellemzően a magyar nyelvhez kötődik, így például pedagógusoktól, művészekről. Természetesen egy adott közösség méretének kategorizálása ezen a szinten igencsak szubjektív, és nem kötődik semmilyen „kemény” korláthoz, mint például egy választási küszöb (5%) vagy az önkormányzatok számára többnyelvűséget előíró lakosságarány (20%), ugyanakkor úgy véljük, amennyiben ez az érzet domi-

nánssá válik, akkor önmagát erősítő tendenciaként a magyar fiatalokat is annak átgondolására késztetheti, hogy szeretnének-e a helyi magyar közösséghez vagy magyar piachoz kapcsolódó foglalkozásokat választani. Ha szignifikánsan megnő azok aránya, akik inkább erről lemondanak, és akár ezen túlmenően, a perspektívák beszűkülése folytán erőteljesebb asszimilációs vagy migrációs nyomással találkoznak, akkor a csökkenés további erősödése valószínűsíthető.

Utóbbi két eset, vagyis a jelenlegi sinthez képest is megnövekvő mértékű asszimiláció és elvándorlás olyan csökkenést eredményezne, melyet nem a természetes népmozgalom eredményez, pedig ez önmagában is kedvezőtlen jeleket mutat a magyarok esetében a románokhoz képest. Ezt jól mutatja, hogy a magyar és román közösségre vonatkozó termékenységi arányszám és várható élettartam hasonlóságának dacára a nyers halandósági arányszám a magyarok esetében magasabb a kedvezőtlenebb korstruktúra miatt, ezáltal pedig a magyarok 1992 óta erőteljesen felülreprezentáltak a természetes népmozgalmi veszteségek terén (Kiss és Barna, 2011).

A népszámlálási adatok, és az ezekre épülő elemzések rendkívül hasznos kiindulópontot jelentenek az erdélyi magyarság demográfiai helyzetének nyomon követése kapcsán, azonban ugyanilyen fontosak azok a tanulmányok is, melyek a demográfiai viselkedés egy-egy specifikus részét elemzik részletesebben, esetenként komparatív megközelítésben is segítve az adatok kontextusba helyezését. A legátfogóbb forrást ebben a tekintetben a Gender and Generation Program magyarországi alprogramja, az Életünk Fordulópontjai kutatás erdélyi magyarság körében végzett komparatív kiegészítése eredményeképp született tanulmánykötet jelenti². Ezáltal részletes adata-

¹ Saját számítás a vonatkozó évek népszámlálási adatai alapján

² Spéder, Zs. (szerk). (2009). *Párhuzamok-Anyarsági és erdélyi magyarok a századfordulón*. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet

ink vannak a 2004-2005-ben végzett felvétel kapcsán az erdélyi magyarok gyermekvállalási tendenciáiról (Spéder és Kiss, 2009), a gyermekvállalási szándékokról, demográfiai tervekről (Spéder és Veress, 2009), a párkapcsolatok sajátosságairól (Pongrácz, 2009) és egyéb, a téma szempontjából feltétlenül releváns kérdésekről. Ugyanakkor a témakör kapcsán releváns megállapításokkal, nagymintás felvételek alapján készült kutatásokkal korábban is találkozhattunk, melyek közül figyelemre méltó megállapítás volt az, hogy a határon túli fiatalok körében a házasság intézménye népszerűbb volt, mint Magyarországon, ugyanakkor ezt az ezredforduló első éveiben nem kísérte magasabb gyermekvállalási hajlandóság, sőt, utóbbi el is maradt az anyaországi számoktól (Engler és Bocsi, 2005).

A lélekszámon valamint a családokkal kapcsolatos egyéb, kvantitatív módon megragadható adatokon túlmenően arról is készültek korábban lényeges kutatások, melyek azon puhább társadalmi viszonyokat és folyamatokat vizsgálták, melyek számszerűen nehezen értelmezhetőek, de rámutatnak nagyon is releváns folyamatokra. A egyes családokon belüli nyelvhasználat és a gyermekek

tanulási nyelvének megválaszolása kapcsán a mi kérdésfeltevéseinkre is hatottak Magyarai Tivadar (2013) eredményei, ahogy a vallásosság kapcsán is támaszkodhattunk korábbi, Bihar megyében történt adatfelvételek eredményeire és következtetéseire (Györbíró és Tolnai, 2019).

Természetesen az összes fenti aspektus meg is határozta a Bihar megyei kutatásunk célkitűzéseit és vizsgálódási kérdéseinek fókuszát, ugyanakkor tekintettel kellett lennünk a kérdőív megalkotásakor azokra a specifikumokra is, melyek a megye elhelyezkedésére (Magyarországgal való határosságára), belső népességföldrajzára (vegyes, többségében magyar illetve magyarok által gyéren lakott régiók egyformán megtalálhatóak) és kulturfogyasztással kapcsolatos sajátosságaira is (pl. a magyarországi analóg televízió- és rádióadások itt mindvégig, a kommunizmus idején is foghatóak voltak, szemben a Királyhágótól keletre található régiókkal). Mindezen kutatási előzmények, tudományos közlemények és személyes szempontok nagymértékben segítettek abban, hogy olyan kérdőívet alkothassunk, mely reményeink szerint releváns adatokkal gazdagítja a Bihar megyei magyarokkal kapcsolatos kollektív tudásanyagot.

A kutatás módszertani háttere

Kutatásunk alapsokasága a 18-35 éves Bihar megyei magyar nők. A korosztály kiválasztását a szülőképes életkor határolta be; mivel jövőtervekről érdeklődtünk, ezért nem a hivatalos felső életkori határokat (45 vagy 49 év) vettük figyelembe. Azért a nők kerültek megkérdezésre, mert – bár teljes mértékben elfogadva a család és a környezet szerepét a gyermekvállalás folyamatában – úgy véltük, valóban konkrét és számszerűsíthető válaszok, akár múltbeli tényekre, akár jövőbeni preferenciákra, elsődlegesen tőlük kaphatóak érdemben. A minta tervezésekor a legutóbbi romániai népszámlálás adataiból indultunk, 95%-os pontosság és 4%-os hibahatárral kialakítva a mintát.

Módszertani adalékként megjegyeznénk, hogy érdemben és hosszan terveztük azt, miként kezeljük a magyarságot. Nem csak erdélyi, de több nemzetközi kutatás módszertanát is átnéztük, ahol egyes lakosságot vizsgáltak. Ennek eredményeképp, bár a mintatervezésnél más objektív mutató nem lévén népszámlálási, vagyis etnikai

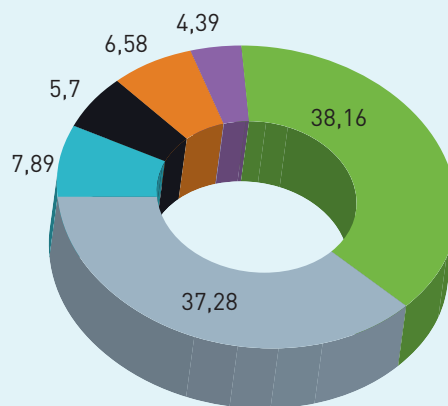
önbevalláson alapuló adatokat vettünk figyelembe, a gyakorlatban mi is a nyelvi elérhetőség kritériumát választottuk, vagyis azt tekintettük magyarnak, aki egyrészt tökéletesen megértette, hogy mit szeretnénk tőle, másrészt folyékonyan, magasfokú nyelvhelyességgel tudott velünk kommunikálni.

Az összes fenti kritérium összefésülése után 595 fős mintát tűztünk ki célul, és ennek belső felosztásban figyelembe vettük a nagyváradi, illetve a megyei regionális kutatóállomásaink (ahol egy-egy fókuszcsoporthoz interjú is készült) arányait a magyar lakosság tekintetében, hogy mintánk ezt is hűen tükrözze. Egy-egy regionális kutatóállomáson való tartózkodás mindig a fókuszcsoporthoz interjú lebonyolításával kezdődött, melyek résztvevői olyan személyek voltak, akik valamely személyes vagy hivatali körülményükből, státuszukból fakadóan az átlagosnál sokkal jobb rálátással rendelkeznek a helyi magyarság demográfiai viselkedésére.

A mintába az alábbi százalékos arányban kerültek interjúalanyok.

1.sz. ábra. A mintában szereplő nők eloszlása a lakóhelyük szerinti városokban, %, (N=595)

● Nagyvárada ● Nagyszalonta ● Margitta
● Érmihályfalva ● Székelyhíd ● Falvak

A minta demográfiai jellemzői

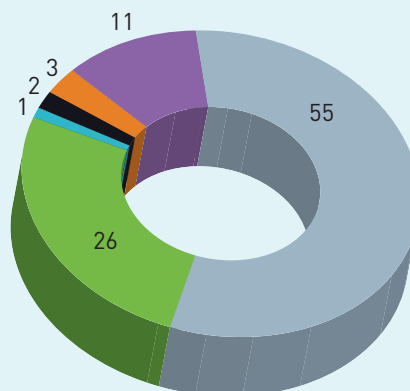
A mintába került válaszadók nagy része 24 és 32 év közötti, több mint fele házasságban él, a hajadonok aránya 43%. A megkérdezettek mintegy 60%-a érettségizett, 20%-a diplomás.

Az alanyok több, mint kétharmada (71%) magyarul végezte tanulmányait, egynegyede (24%) végezte iskoláit vegyes tannyelven.

A szubjektív identitás szerinti megoszlást a 2. számú ábra szemlélteti.

2. sz. ábra Szubjektív identitás, „Minek érzik magukat elsősorban?“, % (N=595)

● erdélyi/partiumi magyarnak
● inkább magyarnak
● románnak is, magyarnak is
● inkább/egészen románnak
● egyébnek
● NT/NV

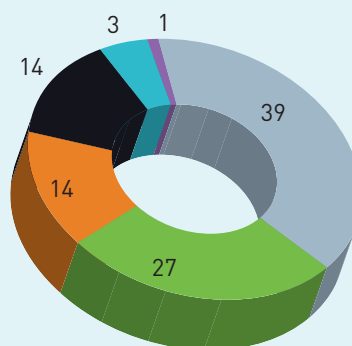
A napi nyelvhasználatot szintén megvizsgáltuk (ti. melyik nyelvet használják egy átlagos munkanapon), értelemszerűen itt is jellemző, hogy minél inkább etnikailag vegyes vidéken vettük fel az adatot, annál nagyobb eséllyel talákoztunk vegyes nyelvhasználattal. A válaszadók fele (53%) kizárólag magyarul beszél, negyede (27%) inkább magyarul, 15%-uk pedig vegyesen használja a nyelvet. A fennmaradó 5% a románt preferálja.

A vizsgálat szempontjából lényeges a válaszadó nők párjainak, férjeinek nyelvi és identitásbeli háttere. Körükben némileg kisebb a végig magyarul tanulók aránya (55%), vegyes nyelvhasználattal 29%-uk tanult.

Rákérdeztünk a válaszadók párjainak szubjektív etnikai identitásérzetére is, és itt valamelyest több volt a magát magyarnak csak részben, vagy magyarnak részben sem valló (8%). Azt is vizsgáltuk, hogy a válaszadóink párjai egy átlagos napjuk során nyelvhasználati szempontból milyen mintázatot követnek. Itt azt tapasztaltuk, hogy nagyon kicsi azon vegyes kapcsolatok aránya, ahol a magyar nem lenne kommunikációs nyelv. Azon esetekben, ahol a válaszadó azt állította, hogy férje románajkú és inkább csak románul beszél, de magyarul is ért/tud, ott is nagyszülőkre, gyermekkori barátságokra volt visszavezethető a nyelv ismerete.

3.sz. ábra Férje/párja melyik nyelvet használja egy átlagos napja során? % (N=595)

- szinte kizárólag magyart
- inkább magyart
- inkább románt
- szinte kizárólag románt
- románt is, magyart is
- NT/NV

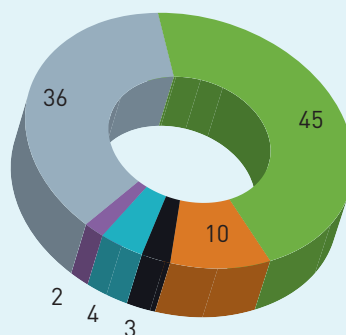

A felekezeti hovatartozás tekintetében továbbra is a református (39%) és a római katolikus (28%) felekezet a domináns a megyében, az evangélikusok és baptisták aránya 8%. Mindössze 4% nem jelölt meg felekezetet.

A szubjektív vallásosság jobban árnyalja a képet (4.sz. ábra) a felekezeti tagság és a vallásgyakorlás eltérő képet mutat.

4.sz. ábra „Hogyan jellemezné vallásos attitűdjeit?” % (N=595)

- Vallásos vagyok az egyház tanítása szerint
- Nem tudom megmondani vallásos vagyok-e
- Nem vagyok vallásos, más meggyőződésem van
- Vallásos vagyok a magam módján
- Inkább nem vagyok vallásos
- NT/NV

A válaszadók harmada az anyagi helyzetét nagyon jónak (9%) vagy jónak tartja (24%), 36%-a közepesnek ítéli meg. Negyedük szerint rossz körülmények között élnek, további 5% nagyon rossznak ítéli meg.

A megkérdezettek 39%-a legalább egyik szülőjével közös háztartásban, 37%-uk legalább egyik szülőjével egy településen él, valós távolságról ilyen

értemben csak 24% esetében beszélhetünk. Kérdéseink között szerepelt, hogy válaszadóink szültek-e már életük során, és ha igen, hány gyermekük van. 64% volt azok aránya, akiknek egy, valamint 17%-nak volt két, és 3%-nak három vagy több gyermeke van a mintában. A megkérdezett nők 72%-a legalább egy gyermeket nevel.

Jövőtervek

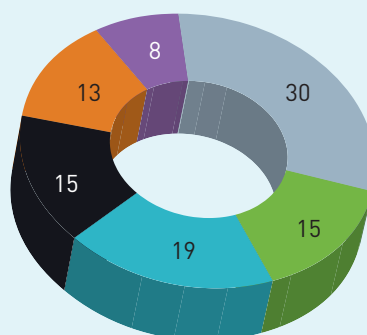
A vizsgálatban megkérdeztük, a következő 24 hónapban terveznek-e még gyermeket vállalni, amire 57%-uk válaszolt igennel, és csupán alig több mint 20% zárkózott el határozottan ennek gondolatától.

A jövőre vonatkozó gyermekvállalási szándékok kapcsán hangsúlyoznunk kell, hogy a kutatás idején már kibontakozóban volt egy egész Európát érintő, a járványhelyzettel is összefüggő gazdasági válság, ami természetesen növeli a bizonyta-

lanságot, de az arányt így is magasnak véljük. Vizsgáltuk azt is, hogy milyennek mutatkozik a válaszadók hajlandósága arra, hogy adott esetben Magyarországra költözzenek. Miközben csaknem egyharmaduk ennek lehetőségét kizártnak tekinti, a túlnyomó többség vagy nem tud válaszolni, vagy kisebb-nagyobb rendszerességgel már felvetődött benne a gondolat, ugyanakkor van egy csoport a mintán belül, amelyik egyértelműen célként is tekint az átköltözésre.

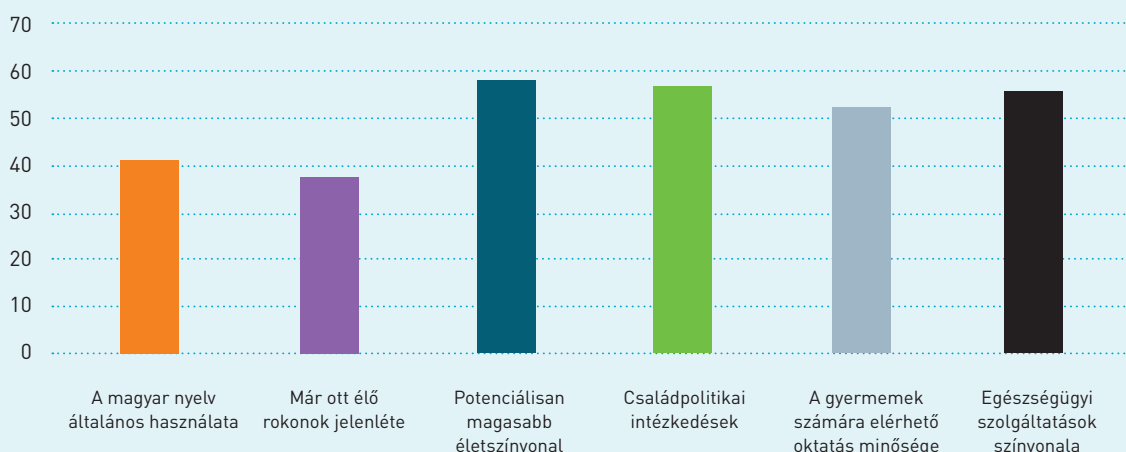
5. sz. ábra. "Gondolt-e már arra, hogy Magyarországra költözzön?", % (N=595)

- Igen, ez célom is
- Igen, eszembe jutott már többször
- Eszembe jut néha
- Nem gondoltam még rá, de nem is zárnám ki
- Nem tervezek elköltözni
- NT/NV

Megvizsgáltuk azt is, hogy azok, akik már gondolkodtak azon, hogy Magyarországra költözzenek, mely szempontokat értékelik fontosnak a döntés mérlegelése kapcsán. (6.sz. ábra)

6. sz. ábra. A válaszadók hány százaléka említette azt, hogy az adott szempont „nagyon fontos” vagy „inkább fontos” egy esetleges Magyarországra történő költözésről hozott döntés kapcsán (N=595)

Megkérdeztük, hogy a válaszadóink, akik azon túlmenően, hogy az általunk alkalmazott kritérium (a megfelelő színvonalú kommunikáció lehetősége magyarul) szerint is romániai magyaroknak tekinthetők, milyen arányban részesültek/részesülnek olyan magyar állami támogatásban, mely biztosított az erdélyi magyarok irányában, így az anyasági támogatásban, a Babakötvényben és a „Szülőföldön magyarul” oktatási támogatásban. A valóságban a kérdőívhez képest némileg kitágítottuk az értelmezést, azt is elfogadva pozitív válaszelemként, ha akár most, akár a múltban részesült a válaszadó vagy családja ilyenben. Első körben azt vizsgáltuk a három fő elérhető elem esetében, hogy mekkora ezek ismertsége.

Azonban nem csak azt vizsgáltuk, hogy a kifejezéssel találkozott-e már, hanem ismerik-e annak tartalmát is. Legnagyobb ismertsége az oktatási, tankönyv- és taneszköz támogatásoknak van (87%), az anyasági támogatást 73% ismeri, a babakötvényt a válaszadók fele. Megjegyezzük, hogy az ismertség mértéke a gyermektelenséggel, illetve a nevelt gyermekek életkorával is összefüggésben van.

Ez visszatükröződik abban is, hogy a születéshez és anyakönyvezéshez kapcsolódó támogatások igénybevétele a válaszadók körében lényegesen magasabb, hiszen ezek gyakorlatilag az első gyermek születésénél már azonnal kérelmezhetőek. A Babakötvény ismertsége némileg elmarad az

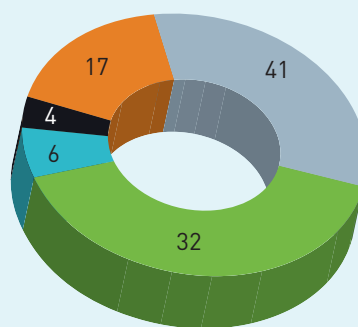
eredményeink szerint, ugyanakkor sok kérdés érkezett kérdezőbiztos kollégáinkhoz ennek kapcsán, az érdeklődés tehát nagyon is érzékelhető volt a terepen. Az oktatási támogatások nagymértékű ismerettsége annak is köszönhető, hogy ezekről a helyi pedagógusok és szervezeteik rendszeresen, minden iskolai évfolyamon tájékoztatást nyújtanak.

Azt is vizsgáltuk, hogy a válaszadók milyen arányban fontolgatják azt, hogy elköltözzenek Bihar megyéből és Romániából, de ne Magyaror-

szágra, hanem másik országba. A többséget, a megkérdezettek 41%-át ez az opció nem foglalkoztatja, de látható arányt képviselnek azok, akiknek ez legalább időnként megfordul a fejében (36%). Ami a válaszadók azon véleményét illeti, miszerint milyen tannyelvű iskolába íratnák gyermekeiket, ha iskolaválasztásra kerül sor a jövőben saját gyermekeik kapcsán, látható, hogy erős a bizalom a magyar tannyelvű iskolákkal szemben, ugyanakkor egynegyednyien a válaszadók közül nem biztos, hogy a magyar oktatást részesítenék előnyben.

7. sz. ábra A válaszadók megoszlása aszerint, hogy milyen tannyelvű iskolába íratnák a jövőben gyermekeiket (N=595)

- Mindenképpen magyarba
- Inkább magyarba
- Inkább románba
- Mindenképpen románba
- NT/NV

Külön vizsgáltuk, hogy a gyermekek iskoláinak tannyelvének kiválasztásakor mely szempontok milyen fontossággal bírnak a mérlegeléskor. Itt az derült ki, hogy a legmeghatározóbb két tényezőt a magyarországi irányból érkező támogatások általi ösztönzés jelenti (36% számára ez fontos vagy

nagyon fontos szempont), de majdnem ugyanennyire jelentős szempont a román és magyar tannyelvű iskolák között vélt színvonalkülönbség is (35% számára fontos vagy nagyon fontos szempontként).

Összegzés

Jelen kutatásban, melynek elemző összefoglalóját állítottuk a fentiekben össze, Bihar megye magyar lakosságának főbb demográfiai szempontjait vizsgáltuk azon korcsoport perspektívájából, mely a legközelebbi információkat szolgáltathatta nem csak a jövőbeni gyermekvállalási, migrációs és egyéb tervekről, hanem amely a fiatal nemzedék nevelését nap mint nap végzi, vagyis a 18-35 éves nők szemszögéből vizsgálva a kérdéskört.

A 2020 nyarán lekérdezett adatokból több olyan fontos tendencia rajzolódik ki, melynek dokumentálását, szakmai feldolgozását fontosnak tartottuk. Elsődlegesen talán azért egy bármikori, ugyan ezen alapsokaságon megismételt vizsgálat számára origóként szolgáljon és a változások mértékét és ütemét jelezhesse. Ezen túlmenően azért is releváns volt szakmailag mindez, mert biztosak voltunk benne, hogy egy ilyen volumenű

és intenzitású kutatás, ahol a kutatói csapat tulajdonképpen a megye városaiba kitelepülve méri fel a település és környéke magyar lakosságát, egykori hallgatóink kapcsolati hálóját és helyi bizalmi potenciálját is felhasználva a lakossági elérés terén (ami kivételes lehetőséget jelentett számunkra) egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy a Bihar megyei magyar lakosságról átfogó demográfiai adatokhoz jussunk.

Az adatok kapcsán egy olyan magyar populáció képe rajzolódik ki, melyet az identitás megőrzése kapcsán a magyar nyelviség és kulturális beágyazódottság feladásának vagy nagyarányú elvesztésének veszélye nem fenyeget, megjegyezve persze, hogy a megye egyes vidékein egy gyorsabb asszimilációs tendencia azért kitapintható. Ugyanakkor a médiafogyasztásban, a hétköznapi nyelvhasználatban (házastársak esetében is) tapaszt-

talható magyar nyelvi dominancia nem vetíti előre azt, hogy a populáció magyar identitása és nyelvhasználata jelentősebb mértékben erodálódjon, és külön fontos és pozitív fejlemény, hogy dacára annak, hogy létező tendencia a már középiskolai korban megvalósuló migráció, a túlnyomó többség a Romániában, a szülőföldön való érvényesülést is problémamentesnek látja magyar tannyelvű iskolát végezve is.

Ami a gyermekvállalási szándékokat illeti, azok egy lélekszámban is viszonylagosan stabil népességet vetítenek középtávon előre, ugyanakkor a magyarországi kivándorlás esetleges gyorsulása, valamint a bizonytalanság, hogy vajon a gyermekvállalási szándékok mennyire válnak valósággá, tehát milyen arányban születnek meg a tervezett gyermekek és mekkora termékenységi réssel kell számolni, mindenképpen rejtjenek magukban némi - precízen nem megbecsülhető mértékű - bizonytalanságot. Jól érezhető, hogy a magyarországi intézmények részéről folyósított támogatások szerves részeivé váltak a helyi magyar családok gondolatvilágának a család- és iskoláztatás-tervezés kapcsán, ezek fenntarthatóan biztosíthatják a ma-

gyar nyelvű intézményrendszer (oktatási intézmények, egyházak, közgyűjtemények, civil szervezetek) fennmaradását is.

Fontos megjegyezni, hogy az erdélyi magyarok sajátos térbeli eloszlásának köszönhetően ezek az adatok nem alkalmasak arra, hogy a Bihar megyén kívüli magyarságra vonatkozó megállapításokat leszűrhessünk, hiszen egészen más kontextust jelent a fent említett tényezők tekintetében is a székelyföldi magyarság helyzete is, ahogy a többi határmenti megye, a Partium és a Bánság magyarságának helyzete is, nem utolsósorban abból kifolyólag, hogy Szatmár megye déli és Szilágy megye nyugati részét leszámítva nem találunk tömbmagyar területeket. Ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy Bihar megye kapcsán létrejött egy olyan vizsgálat, mely ezen területekkel esetleges későbbi kutatásához is alapot nyújthat, és segíthet kirajzolni azokat a regionális sajátosságokat, melyek rávilágíthatnak arra, hogy milyen további intézkedésekkel segíthető elő a helyi magyar közösség identitásának megőrzése, és ennek révén a romániai magyar intézményrendszer további fennmaradásának lehetősége.

Felhasznált irodalom

- Engler Ágnes, Bocsi, Veronika (2005). Felsőfokú képzésben résztvevők családtervezési attitűdjei. In: Pusztai, Gabriella (szerk.) Régió és oktatás európai dimenzióban
Debrecen, Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete. 183-190.
- Györbíró András, Tolnai Timea (2019). Change of Religiosity in the light of attendance of worship services in Diosig, Bihor. In: The challenges of communication. Contexts and strategies in the world of globalism. Ed.: Iulian Boldea, Cornel Sigmirean, Dumitru-Mircea Buda, Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 175-181, 2018. ISBN: 9786068624006
- Kiss Tamás, Barna Gergely (2012). Népszámlálás 2011. Erdélyi magyar népesedés a XXI. század első évtizedében. Demográfiai és statisztikai elemzés. Kolozsvár, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet
- Kiss Tamás, Kapitány Balázs (2009). Magyarok Erdélyben: a minta kialakítása és az adatfelvétel. In Spéder, Zs. (szerk.). (2009). Párhuzamok-Anyaországi és erdélyi magyarok a századfordulón. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
- Magyari Tivadar (2013). A román tanítási nyelv választásának motivációi erdélyi magyar családokban. Erdélyi Társadalom, 1, 11-28.
- Pongrácz Tibor (2009). A párkapcsolatok jellegzetességei Erdélyben és Magyarországon. In Spéder, Zs. (szerk.). (2009). Párhuzamok-Anyaországi és erdélyi magyarok a századfordulón. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
- Spéder Zsolt, Kiss Tamás. (2009). A családalapítás változó gyakorlata. Párkapcsolatok és gyermekvállalás kohorszspecifikus metszetben. In Spéder, Zs. (szerk.). (2009). Párhuzamok-Anyaországi és erdélyi magyarok a századfordulón. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet